

Socialdepartementet
103 33 STOCKHOLM

Yttrande över Socialstyrelsens promemoria "Lex Maria – Nytt system i patientsäkerhetens intresse"

Sveriges Tandläkarförbund får lämna följande synpunkter på rubricerad promemoria.

1. Allmänt

Lex Maria är en hörnsten i samhällets system för att förebygga skador och skaderisker i vården och därmed bidra till en hög patientsäkerhet. Genom Lex Maria har samhället ett viktigt instrument för att samla in, analysera och återföra information till vården om inträffade skador och risksituationer och kunskap om hur dessa skall undvikas i framtiden.

Lex Maria står och faller med inrapporteringen från vården om relevanta händelser. Utebliven rapportering kan innebära att en viss risksituation kan uppstå igen i vården och leda till onödiga skador och lidande. Därför måste Lex Maria-systemet vara så konstruerat att inga hinder finns för inrapporteringen.

Enligt gällande regler skall Socialstyrelsen vid hanteringen av en Lex Maria-anmälan göra anmälan av berörd vårdpersonal till HSAN, om den anser att det finns skäl för disciplinpåföljd eller annan åtgärd. Det är självklart att den berörda personalen kan drabbas hårt. I värsta fall kan vederbörande tvingas helt upphöra med sitt yrke.

Det ligger i sakens natur att det finns en intressekonflikt vad gäller Lex Maria - rapporteringen från vården. Genom att anmäla en skada eller risksituation riskerar den anmälande personalen att bli anmäld till HSAN. Det finns därigenom en risk för att en befogad anmälan överhuvudtaget inte sker. Rädslan för de personliga konsekvenserna av en anmälan enligt Lex Maria utgör ett avsevärt hinder för ett väl fungerande Lex Maria-system. Det finns idag en underrapportering som försvagar Lex Maria-systemets funktion. Åtgärder måste därför till för att eliminera detta hinder och öka anmälningsbenägenheten.

Det är självklart att åtgärder måste vidtas för att förebygga risken för att en skada eller risksituation skall upprepas. Det ankommer på Socialstyrelsen att vidta nödvändiga åtgärder. I vissa fall torde det vara tillräckligt att konstatera att den berörda vårdgivaren själv vidtagit erforderliga åtgärder för att händelsen inte skall upprepas. I andra fall kan Socialstyrelsen behöva ingripa med åtgärder riktade mot verksamheten som sådan. Det kan också vara nödvändigt med åtgärder riktade mot den försumliga vårdpersonalen.

Det är förbundets uppfattning att Lex Maria i första hand skall vara ett system för att återföra kunskap till vården i syfte att förebygga skador och risker. Med utgångspunkt från detta syfte är det i princip ointressant vem som kan hållas ansvarig för det inträffade.

Det är dock självklart att det också måste finnas ett system för att utkräva ansvar hos felande personal. Men detta system måste så långt som möjligt hållas isär från Lex Maria. Det innebär enligt förbundets synsätt att en Lex Maria-anmälan inte skall kunna föranleda anmälan från Socialstyrelsen för disciplinpåföljd. I de fall då Socialstyrelsen gör bedömningen att berörd vårdpersonal av patientsäkerhetsskäl måste bli föremål för någon form av skyddsåtgärd (indragning av legitimation etc) måste emellertid sådan åtgärd kunna initieras.

2. Förslaget att Socialstyrelsen inte får anmäla till HSAN om anmälan skett inom sju dagar till vårdgivaren

Socialstyrelsen föreslår i rubricerade promemoria att den i fortsättningen inte skall behöva föra ärenden vidare till HSAN för disciplinpåföljd om anmälan från vården skett inom sju dagar från det att det inträffade blivit känt.

Tandläkarförbundet anser att förslaget, som rimmar med förbundets syn på Lex Maria, är ett steg i rätt riktning och stödjer därför detsamma.

Förbundet anser dock att ytterligare steg bör tas för att i möjligaste mån skilja Lex Maria-systemet från det individrepressiva systemet.

Förbundet föreslår att alla anmälningsärenden enligt Lex Maria behandlas konfidentiellt/sekretessbelagt av Socialstyrelsen, så länge som denna anser att det inte finns skäl för anmälan till HSAN för att pröva frågan om skyddsåtgärder, dvs indragning av legitimationen och motsvarande. Av utredningsskäl skall dock anmälan inte vara anonym. Genom att anmälan behandlas konfidentiellt elimineras risken för att en person hängs ut i media, något som också visat sig utgöra en hämsko på anmälningsbenägenheten.

Förbundet anser vidare att anmälningar enligt Lex Maria aldrig skall kunna medföra anmälan till HSAN för disciplinpåföljd, oavsett när anmälan inkommit till Socialstyrelsen. Det viktiga är att anmälan överhuvudtaget lämnas. En specificerad tidsfrist inom vilken anmälan skall ske kan dock behöva finnas.

3. Passivt involverad personal

Socialstyrelsen konstaterar att även passivt involverad personal skall vara skyldig att lämna anmälan till vårdgivaren. Detta är ingen förändring i förhållande till nuläget.

I promemorian definieras inte begreppet passivt involverad närmare. På ett ställe talas om ”passivt närvarande”, på ett annat används formuleringen ”fått kännedom om händelsen”.

Den beskrivning som ges i promemorian lämnar öppet för en godtycklig bedömning av vem som är skyldig att göra anmälan, något som kan äventyra rättssäkerheten.

Det finns ett drag av angiveri i bestämmelsen, som förbundet finner olyckligt. Således måste personal, som bara fått kännedom om en händelse och själv inte bär något ansvar för den, göra anmälan om den och om berörda kollegor, för att själv undgå ansvar.

Förbundet anser att det finns anledning att närmare precisera och avgränsa vilka som berörs av anmälningsplikten när en negativ händelse inträffat.

4. Alla händelser skall anmälas

Socialstyrelsen föreslår i promemorian att i princip alla negativa händelser skall anmälas till vårdgivaren och inte som nu endast allvarliga händelser. Socialstyrelsen anser att det är av stort värde att även mindre allvarliga incidenter kommer till vårdgivarens kännedom.

Förslaget innebär att det nu blir ett lagfäst krav på personalen att rapportera alla händelser till vårdgivaren. Skulle även en mindre betydelsefull händelse inte rapporteras kan detta medföra att ett ansvar utkrävs. Förbundet anser att det inte är rimligt att belägga även mindre allvarliga incidenter med ett lagfäst krav på rapporteringsskyldighet. Förbundet anser att det är tillräckligt med att sådana händelser fångas upp av vårdgivarens normala avvikelshanteringssystem.

5. Årlig redovisning från vårdgivarens avvikelshanteringssystem

Socialstyrelsen föreslår att vårdgivarna i statistikform årligen skall redovisa vilka typer av händelser som respektive vårdgivarens avvikelshanteringssystem innehåller.

Förbundet ställer sig avvisande till förslaget.

Det kan ifrågasättas om den föreslagna inrapporteringen innebär något mervärde med tanke på vårdgivarens skyldighet att fortlöpande lämna anmälningar till Socialstyrelsen enligt Lex Maria.

Frågan är om Socialstyrelsen haft tandvården i åtanke när förslaget formulerades. Som bekant utmärks tandvården av en stor privat sektor med många mindre vårdgivare. Bara från dessa skulle Socialstyrelsen varje år få in och behöva gå igenom ett par tusen rapporter. Det merarbete detta innebär såväl för den enskilda vårdgivaren som för Socialstyrelsen kan knappast motiveras av värdet i det inrapporterade materialet.

Det finns ett moment av kontrollfunktion i den föreslagna rapporteringsskyldigheten som förbundet finner tveksamt. Genom genomgång av den årliga rapporteringen kan Socialstyrelsen kontrollera om en vårdgivare fullgjort skyldigheten att i förekommande fall lämna anmälan enligt Lex Maria. Förbundet anser att andra åtgärder måste till (se ovan) för att stimulera benägenheten att lämna Lex Maria-anmälan.

6. Socialstyrelsens redovisningsskyldighet

Socialstyrelsen föreslår att det i LYHS införs en bestämmelse om att Socialstyrelsen en gång per år skall sammanställa och redovisa resultatet av utredningar gjorda till följd av anmälningar enligt Lex Maria.

Förbundet har inget att erinra mot förslaget, men vill påpeka vikten av att det finns och utvecklas olika former för att snabbt och på ett ändamålsenligt sätt återföra information och kunskap till vården. Med hänsyn till tandvårdens särart ser förbundet gärna att tandvården redovisas särskilt.

Med vänlig hälsning
SVERIGES TANDLÄKARFÖRBUND

Gunnar Luthman
Kanslichef